

Ігор Панасов

Валерій Лобановський

ВИДАТНІ УКРАЇНЦІ.
ЛЮДИ, ЯКІ ТВОРИЛИ ІСТОРІЮ.

КИЇВ | АГЕНЦІЯ «ІРІО» | 2019

УДК 796.332.071.43(477)(092)

П16

Ігор Панасов

П16 Валерій Лобановський / Ігор Панасов – К.: «Агенція «ІРІО», 2019. – 128 с., іл. – (Видатні українці).

ISBN 978-617-7453-64-1

Серія книжок «Видатні українці. Люди, які творили історію» – це унікальний проєкт, який сприяє якісному дозвіллю батьків і дітей. Перед вами історія життя видатного футболіста і геніального тренера.

Валерій Лобановський вписав Україну в історію світового футболу. Він створив одну з найсильніших європейських команд свого часу і виховав цілу плеяду футбольних зірок. Хлопчик, дитинство якого якого припало на війну і тяжкі повоєнні роки, здолав усі перешкоди й дійшов до вершин завдяки наполегливості, невтомності й гострому розуму. Його приклад вражає, захоплює й надихає дітей і дорослих.

УДК 796.332.071.43(477)(092)

Усі права захищено. Жодної частини цієї книжки не може бути відтворено без письмового дозволу власника авторських прав.

ISBN 978-617-7453-64-1

© Видавництво «Агенція «ІРІО»

Видатні Українці

ЛЮДИ, ЯКІ ТВОРИЛИ ІСТОРІЮ

Ви читаєте дітям? Я почала читати сину й доньці ще коли вони були зовсім маленькими. І вже зараз бачу, наскільки правильним було це рішення! Мої діти справжні фанати книжок — і я цим дуже пишаюся. Діти надзвичайно потребують нашої батьківської уваги. А читати, я переконана, — це найкраще дозвілля в будь-якому віці.

Але, на жаль, більшість дитячих книжок закривають якісь базові речі. Тому я постійно була в пошуку книжки, яка була б цікавою та давала певний життєвий приклад. Сучасні діти захоплюються історіями про супергероїв. Ці персонажі, безумовно, дуже цікаві, але вони всі несправжні, їхні суперздібності вигадані.

Ви знаєте, що в певному віці дитині вкрай необхідний приклад для наслідування? Я стала шукати, про кого реального, зі справжніми суперздібностями, можна розповісти дитині. Ми навіть провели дослідження та опитали читачів нашого видавництва.

Життя видатних людей — це те, що цікаво всім, у будь-якому віці. І що особливо важливо, це СПРАВЖНІ супергерої. Звичайні люди, як ми з вами, які зробили щось надзвичайне і змінили цей світ на краще. Ось цей приклад, якого так бракує нашим дітям!

Моя мрія та місія — щоб якомога більше дітей любили читати й читали хороші, добрі, правильні та корисні книжки.

Наша адаптована серія книжок «Видатні особистості для дітей» — це історії про звичайних хлопчиків та дівчаток, їхнє дорослішання та навчання, про перепони на шляху до успіху та щастя від досягнення мрій. Ці книжки допомагають дитині отримати відповіді на запитання про те, як працює цей світ, як досягти успіху, чому вчитися, який життєвий шлях обрати для себе.

Ми починали цю серію з книжок про Стіва Джобса, Альберта Ейнштейна, Коко Шанель. А тепер у нашому арсеналі 11 біографій відомих на весь світ людей. І це тільки початок!

Зараз дуже хочу познайомити українських дітей з видатними особистостями нашої країни (Сікорський, Каденюк та ін.). Розповісти їм про винахідників, дослідження та досягнення яких прославили Україну на весь світ. Вірю, щоб бути сильними та досягати більшого, дитині важливо знати свою історію.

Читайте разом з дитиною, говоріть з нею про важливе, дозвольте їй запитувати вас про все на світі — і ви назавжди залишитесь найкращими друзями! Читання розвиває дітей будь-якого віку. А читання правильних книжок разом з батьками — формує особистість і характер дитини, робить її успішною в подальшому житті. Спільне читання впливає на дружні стосунки батьків і дітей. Перевірено на своїх дітях, близьких та знайомих.

*Ольга Іванова,
видавець та директор ІРІО*

Зміст

РОЗДІЛ 1. Хлопчик, який любив грати в м'яча	8
Нещадна війна	10
Відкриття футболу	13
Рудий, закоханий у київське «Динамо»	16
Правила боротьби з лінощами	19
Запитання	23
РОЗДІЛ 2. Перші перемоги	24
Характер лідера	26
Азартний гравець	28
Навчання або футбол	31
Запитання	33
РОЗДІЛ 3. Нова ера київського «Динамо»	34
Народна любов	37
Магія «сухого листа»	39
Довгоочікуваний тріумф	42
Нерозв'язний конфлікт	44
Запитання	47
РОЗДІЛ 4. З гравців – у тренери	48
Зірка Одеси й Донецька	50
Бутси, повішені на цвях	54
Злам свідомості й повернення додому	56
Запитання	59

РОЗДІЛ 5. Перше підкорення Європи	60
Нова система гри	62
Два тріумфи за рік	65
Хвиля прикрощів і невдач	70
Запитання	73
РОЗДІЛ 6. Вигнання і новий тріумф	74
Португальська пастка	76
І знову Кубок кубків	79
Мексиканські пристрасті	83
Запитання	87
РОЗДІЛ 7. Футбол майбутнього	88
Магія пресингу	92
Фактор геніальності	95
Кінець епохи	98
Запитання	101
РОЗДІЛ 8. У гостях добре, а вдома краще	102
Шейхи й золота молодь	104
Нове покоління зірок	109
Запитання	113
РОЗДІЛ 9. Метр, Тато, Полковник	114
Останній матч	116
Лобановський назавжди	118
Запитання	123
БІБЛІОГРАФІЯ	124
ВІДЕОГРАФІЯ	125

РОЗДІЛ 1

**ХЛОПЧИК, ЯКИЙ ЛЮБИВ
ГРАТИ В М'ЯЧА**

*Гравець, який вважає, що може все, –
втрачений для футболу.*

Валерій Лобановський

Морозної зимової днини 6 січня 1939 року у двір одного з будинків, що на околиці Києва, заскочив підліток. Уздрівши своїх друзів, він радісно вигукнув: «Хлопці, у мене брат народився! Валерієм назвали!» Хлопці привітали друга. Його звали Женькою.

Новонародженого Валерія оформили під прізвисьцем Лобановський. Хоча його батьки за паспортами були Лобко-Лобановські. Мати хлопчика, так само, як і зі старшим сином, вирішила не ускладнювати майбутнє своїм дітям. Тому у свідоцтві про народження на її прохання так і записали – Валерій Лобановський.

То була звичайнісінька київська зима кінця 1930-х років – сніжна і водночас доволі м'яка. У ці місяці у дворах не було гучних футбольних баталій – їхній час наставав пізніше, у квітні, коли сходить сніг. Хлопці виймали з домашніх комірок ганчір'яні м'ячі і мчали на спортивні майданчики – гасати до знемоги. Батькам важко було загнати їх додому.

Минуть лише кілька років, і до вуличних гравців у футбол приєднається Валерка Лобановський. А ще за сімдесят років його ім'ям назвуть один із проспектів району, де він жив. Ім'ям знаменитого футболіста й великого тренера Валерія Васильовича Лобановського.

Нещадна війна

Сім'я Лобановських жила на Сталінці – так тоді називали одну з київських околиць, що нині зветься Деміївкою. Батько й матір Валерія були людьми різними за походженням, але спорідненими духом – у домі панували злагода, підтримка одне одного й повага. Мама, Олександра Максимівна працювала телефоністкою, підсобною робітницею, секретаркою.

Батько Лобановського, Василь Михайлович, – нащадок графського роду з польським корінням. Один із його братів був відомим дитячим лікарем у Києві. Другий обрав військову кар'єру й дослужився до звання генерала. Тато Валери Лобановського хоч і мав аристократичну кров, однак працював на звичайних робітничих посадах. Був залізничником, вагоноводом на трамвайному маршруті, кілька років пропрацював на заводі з виробництва борошна. Василь Михайлович не мав вищої освіти, але його називали інтелігентом від природи. Основними його цінностями були свобода й почуття власної гідності. Саме ці якості він старанно прищеплював власним синам.

Батьки Валерія Лобановського наполегливо долали труднощі й виявляли силу волі в найскладніших життєвих

ситуаціях, які випали на їхню долю. Найтяжче випробування чекало на них попереду.

У вересні того року, коли народився Валера, почалася Друга світова війна. Нацистська Німеччина напала на Польщу і спершу захопила територію цієї країни, а потім і сусідніх держав. Радянський Союз, до складу якого тоді входила Україна, уклав з Німеччиною угоду про ненапад. Жителі країни навіть думки не допускали, що може початися війна. Вони помилялися.

22 червня 1941 року, коли Валері було два з половиною роки, Німеччина порушила кордон і розв'язала війну. Під час бомбардування Києва родині Лобановських вдалося вийти з міста й виїхати до села Рославичі, що за 20 кілометрів од міста. Оселилися у незнайомій напівсліпій жінки, яка прихистила їх як рідних. Брат Женька, натовді тринадцятирічний підліток, ходив по навколишніх селах і вимінював на продукти речі, які вдалося забрати з київського будинку. Ішов із посудом, одягом, книжками, а повертався з хлібом, крупою, молоком. Невдовзі речі закінчилися, і харчів не стало.

Хазяйка, в якій мешкали Лобановські, полюбила Валеру. Часто пригощала його молоком, інколи навіть тоді, коли не залишалося для її рідної онучки. Валера був найменшим в оселі цієї жінки. Вона гляділа його, наскільки їй дозволяв слабкий зір, і часто гладила по світлому волоссючку.

Від окупантів Київ звільнили більш як за два роки. На той час Василь Михайлович повернувся до сім'ї – з армії його демобілізували через слабе серце. Коли загарбники полишили нашу столицю, четвірка Лобановських нарешті

подалася додому. Довелося йти пішки. Про транспорт на той час і мови не могло бути. Валера, якому виповнилося всього чотири роки, подолав пішки всі 20 кілометрів під холодним листопадним дощем. Не плакав, не скаржився, не канючив. Ішов нарівні з усіма, як дорослий.

Відкриття футболу

У звільненому Києві було важко. Як і у всій країні, яка поверталася до мирного життя. Щоб прогонувати й одягнути синів, Лобановським доводилося багато працювати. Та однак часом видавалися важкі голодні дні. Женя ходив до школи, а Валера – до дитячого садочка. Вечорами мама забирала молодшенького, вони йшли разом додому й часто сідали перепочити на ґанок барака, в якому жили.

- Мамусю, а є попоїсти?
- Ні, синку, нічого немає.
- Ну, то ходімо спатоньки.

П'ятирічний білявий хлопчик у темній куртці, черевиках, коротких штанцях і колготах, які мама ледь встигала латати, підводився і йшов додому. Він терпів, бо вже тоді розумів, що таке «важко», що таке «долати себе й незгоди».

Найяскравішим враженням тих років для нього стали прослуховування радіорепортажів про футбольні матчі. Восени 1945 року команда московського «Динамо» їздила до Великої Британії на серію товариських матчів із місцевими командами. Це була неймовірно важлива подія – матчі проти команд із країни, де виник футбол! У всіх будинках, де були радіоточки, сусіди збиралися разом, щоб послухати трансляції ігор.

Із дорослими їх слухав і Валера. «Динамо» тоді два матчі виграло і два зіграло внічию. Це був тріумф. Лобановський надихнувся популярною грою і полюбив її всім серцем.

Учень першого класу, Лобановський вступив до дитячо-юнацької спортивної школи. Відтоді й почалися його домашні тренування, які дуже не подобалися мамі. Олександра Максимівна й так не надто схвалювала футбольну пристрасть молодшого сина, а коли Валерка почав відпрацьовувати удари на пустищі за будинком, де жили Лобановські, то готова була всипати йому перцю.

Річ у тому, що «тренажером» для хлопчика слугував паркан. Початківець-футболіст не шкодував дерев'яної стінки й щосили лупив по ній м'ячем. Шум від ударів дратував сусідів, які скаржилися батькам. А надто вже сердилися сусіди, коли цей «малий шибеник» своїми тренуваннями виламував у паркані дошки. Мама сварилася. Тато, який поділяв синове захоплення, потай усміхався. А Женя брав молоток із цвяхами й ішов лагодити паркан. Його захоплювали завзяття, зосередженість і цілеспрямованість, з якими брат відпрацьовував удари. За потреби Женя завжди захищав Валерку від невдоволення мами.

Футбол зовсім не заважав Лобановському добре навчатися. Завзяття й працьовитість хлопчик виявляв і в школі. До того ж він дуже любив читати. У бабусі, батькової мами, під час війни вціліла багата бібліотека, з великою кількістю рідкісних і гарних книжок. Із братом вони годинами гортали розкішні видання і читали їх уголос. Деякі зібрання творів були справді унікальними. Кілька томів Шекспіра у шкіряних палітурках викликали особливий захват. Навчання та здобування різноманітних знань було улюбленим заняттям Валери. Але справжньою пристрастю для нього став футбол.

